

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญ

ประเทศไทยเป็นสถานที่ท่องเที่ยวยอดนิยมของนักท่องเที่ยวต่างชาติ ส่วนหนึ่งเป็นผลจากความได้เปรียบในการแข่งขันด้านราคาห้องพัก และความคุ้มค่าเงิน (Value of money) เมื่อเทียบกับประเทศเพื่อนบ้านในเอเชียแปซิฟิกแล้ว ไทยเป็นแหล่งท่องเที่ยวอันดับต้น ๆ ในภูมิภาคนี้ นักท่องเที่ยวต่างชาติถือเป็นกลุ่มที่มีความสำคัญด้านรายได้ของการท่องเที่ยวไทยมีสัดส่วนราว 65% นักท่องเที่ยวไทยที่มีสัดส่วน 35% เนื่องจากนักท่องเที่ยวต่างชาติมีค่าใช้จ่ายต่อหัวสูง และมีจำนวนวันพักยาวกว่าคนไทยโดยนักท่องเที่ยวจากเอเชีย (พุทธชาติ ลุนคา, 2559)

ในปี พ.ศ.2559 มีจำนวนสถานที่พักแรมในประเทศไทยทั้งหมด 16,559 แห่ง ขยายตัวเพิ่มขึ้นจาก 15,469 แห่งในปี พ.ศ.2558 ร้อยละ 7.05 ซึ่งเป็นการเพิ่มขึ้นในอัตราที่ลดลง เช่นเดียวกับจำนวนห้องพักที่เพิ่มขึ้นจาก 650,643 ห้องในปี พ.ศ.2558 เป็น 682,824 ห้องในปี พ.ศ.2559 คิดเป็นเพิ่มขึ้นร้อยละ 4.95 ซึ่งเป็นการเพิ่มขึ้นในอัตราที่ลดลงเช่นกัน โดยภาคใต้มีจำนวนสถานพักแรมมากที่สุด 5,190 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 31.3 ของจำนวนสถานพักแรมทั้งหมด รองลงมาเป็นภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคตะวันออก ภาคตะวันตก ภาคกลาง และกรุงเทพมหานคร นอกจากนี้ภาคใต้ยังมีจำนวนห้องพักสูงเป็นอันดับด้วยจำนวน 199,578 ห้อง คิดเป็นร้อยละ 29.2 ของจำนวนห้องพักทั้งหมด รองลงมา ได้แก่ กรุงเทพมหานคร ภาคตะวันออก ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคตะวันตก และภาคกลาง ตามลำดับ (กรมการท่องเที่ยว, 2559)

จากจำนวนนักท่องเที่ยวที่มีแนวโน้มเติบโตต่อเนื่องน่าจะมีผลให้อัตราเข้าพักปรับเพิ่มขึ้นทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความต้องการเข้าพักกับประเภทที่พักแรมอื่น ๆ โสมสเตย์จึงเป็นอีกทางเลือกหนึ่ง ที่กลุ่มนักท่องเที่ยวให้ความสนใจในเรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมีการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (ธรรมชาติ + วัฒนธรรม) เน้นจุดขายอยู่ที่วิถีชีวิตดั้งเดิมของชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่น่าสนใจ ทำให้รายได้กระจายสู่ชุมชน โสมสเตย์ห้องพักอาจจะมีจำนวนน้อยแต่อาจจะได้สัมผัสบรรยากาศธรรมชาติอย่างแท้จริง ปัจจุบันโสมสเตย์เป็นที่นิยมในกลุ่มนักท่องเที่ยวรักธรรมชาติและเพื่อการพักผ่อนมากขึ้น ส่งผลกระทบให้ชุมชนมีรายได้จากการขายของที่ระลึก อาหารแห้งที่ชุมชนในท้องถิ่นผลิตขึ้นหรือต้องการให้คนในชุมชนท้องถิ่นมีการจัดพิธีรับแขก และต้องรับผลกระทบในด้านอื่นๆ เช่น ผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม ชยะเพิ่มมากขึ้น ผลกระทบด้านวัฒนธรรม เป็นต้น หากแต่ธุรกิจที่พักแรมต่างๆ กลับมีปัญหา เรื่องสภาพแวดล้อมในชุมชนและการประกอบการเหมือนจะไม่คุ้มค่ากับการลงทุนรายได้ที่ได้มา ยังไม่สามารถครอบคลุมรายจ่าย

จังหวัดจันทบุรี เป็นเมืองเก่าแก่เคยเป็นที่อยู่อาศัยของมนุษย์ยุคก่อนประวัติศาสตร์ และมีการสำรวจโบราณคดีหลายแห่งในจังหวัดจันทบุรี พบเครื่องมือเครื่องใช้ยุคหินขัด อายุประมาณ 2,000 ปี ในเขตอำเภอมะขาม อำเภอท่าใหม่ และที่ราบเชิงเขาที่บ้านคลองบอน อำเภอโป่งน้ำร้อน เริ่มมีการตั้งเมืองครั้งแรกหน้าเขาสระบาปในราวพุทธศตวรรษที่ 18 ชาวชองหรือชนเผ่าในตระกูลมอญ - เขมร เป็นชนพื้นเมืองกลุ่มแรกที่เข้ามาตั้งรกรากอยู่ในป่าฝั่งตะวันออก บริเวณจังหวัดจันทบุรี ระยอง ตราด โดยเฉพาะบริเวณรอยต่อจันทบุรี - ตราด ซึ่งเป็นแหล่งของป่า และสมุนไพรที่อุดมสมบูรณ์ในสมัยก่อน

ชาวซ่งดำรงชีพด้วยการเก็บของป่าออกมาขาย แต่ในปัจจุบันพื้นที่ป่าลดน้อยลงเพราะถูกหักร้างเพื่อทำสวน ทำไร่ ถูกจับจองโดยคนไทย และคนจีน ตลอดจนการเก็บของป่ากลายเป็นสิ่งผิดกฎหมายพรานป่าอย่างชาวซ่งจึงต้องเปลี่ยนวิถีชีวิตมาเป็นแรงงานในเมือง บางส่วนกลายเป็นชาวนาชาวไร่ ชุมชนของชาวซ่งในปัจจุบันยังปรากฏให้เห็นบริเวณบ้านคลองพลู อำเภอเขาคิชฌกูฏ

ปี พ.ศ. 2200 ได้ย้ายมาสร้างเมืองใหม่ที่บ้านลุ่ม ทางฝั่งตะวันตกของแม่น้ำจันทบุรี และหลังจากกรุงศรีอยุธยาเสียแก่พม่า สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช เมื่อครั้งยังเป็นพระยาวชิรปราการได้นำกำลังพลประมาณ 500 คน ตีฝ่าวงล้อมพม่าออกมาทางทิศตะวันออก และยึดเมืองจันทบุรีไว้เป็นเวลา 5 เดือน เพื่อเป็นแหล่งสะสมเสบียงอาหาร และไพร่พล จากนั้นจึงนำกองทัพทั้งชาวไทย และชาวจีนจำนวน 5,000 คน กลับไปกอบกู้กรุงศรีอยุธยา เหตุการณ์ดังกล่าวเป็นความภาคภูมิใจของชาวจังหวัดจันทบุรี ซึ่งเราสามารถเห็นได้จากโบราณสถาน และอนุสรณ์สถานหลายแห่งที่ได้จัดสร้างขึ้นเพื่อเป็นการน้อมรำลึกถึงพระปรีชาสามารถ และพระมหากรุณาธิคุณของพระองค์ในครั้งนั้น ต่อมาในสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ย้ายเมืองไปตั้งที่บ้านเนินวง เนื่องจากเป็นที่สูงมีชัยภูมิเหมาะสมเป็นที่มั่นในการป้องกันการรุกรานของพวกลาว จนกระทั่งในสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เมืองจันทบุรีได้ย้ายกลับมาอยู่ที่บ้านลุ่มตามเดิม เนื่องจากบริเวณบ้านเนินวงอยู่ไกลจากแหล่งน้ำ ในปี พ.ศ. 2436 เกิดกรณีพิพาทระหว่างไทยกับฝรั่งเศสโดยฝรั่งเศสได้เข้ามายึดครองเมืองจันทบุรีไว้เป็นเวลานานถึง 11 ปี จนไทยต้องยอมยกดินแดนฝั่งซ้ายแม่น้ำโขงให้กับฝรั่งเศสเพื่อแลกเมืองจันทบุรีกลับคืนมา ในปี พ.ศ. 2476 ได้มีการจัดตั้งระเบียบบริหารราชการแผ่นดินขึ้นใหม่ เมืองจันทบุรีได้ยกฐานะเป็นจังหวัดจันทบุรีมาจนถึงปัจจุบัน จังหวัดจันทบุรีจึงเป็นเมืองชายฝั่งทะเลภาคตะวันออกที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ไทย ทั้งในสมัยกรุงธนบุรี และกรุงรัตนโกสินทร์จวบจนทุกวันนี้ (จังหวัดจันทบุรี, 2561)

ชุมชนบ้านบางชัน ตั้งอยู่ในบริเวณปากน้ำเวฬุ อ.ขลุง ต.บางชัน เป็นหมู่บ้านที่มีประวัติยาวนานกว่า 140 ปี โดยสมัยก่อนชาวจีนจะมาค้าขายที่บางกอกต้องล่องเรือสำเภามาทางทะเลอ่าวไทย และถ้าช่วงไหนมีลมจัด หรือพายุ ชาวจีนจะล่องเรือเข้ามาหลบลมที่ปากอ่าวหลายวัน แล้วได้ทำการปักหลัก สร้างบ้าน และประกอบอาชีพชาวประมงในบริเวณแนวป่าชายเลนเพราะเป็นบริเวณที่อุดมสมบูรณ์มีสัตว์น้ำนานาชนิด จึงทำให้เกิดหมู่บ้านไร่แผ่นดินขึ้นมา และมีพื้นที่ป่าไม้ชายเลนกว่าหมื่นไร่ ปัจจุบันหมู่บ้านยังมีชาวประมงพื้นบ้านอาศัยอยู่ประมาณ 200 ครัวเรือน หรือราว ๆ 400 - 600 คน บางครัวเรือนได้ทำธุรกิจโฮมสเตย์หรือบริการที่พัก และอาหาร ทำให้มีนักท่องเที่ยวให้ความสนใจในหมู่บ้าน และหมู่บ้านรอบข้างที่ประกอบธุรกิจโฮมสเตย์เดินทางเข้ามาพักผ่อน และท่องเที่ยวในชุมชนบ้านบางชัน 1,000 - 3,000 คน/เดือน ขึ้นอยู่กับฤดูกาลต่าง ๆ สามารถสร้างรายได้ให้กับชุมชน และความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น แต่เนื่องจากมีนักท่องเที่ยวเข้ามาในปริมาณมากทำให้ชุมชนบ้านบางชันเกิดปัญหาขยะเพิ่มขึ้นในหมู่บ้านเป็นจำนวนมาก จากความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ของนักท่องเที่ยว และขาดการบริหารจัดการขยะที่ดีในหมู่บ้านที่ยังไม่สามารถกำจัดขยะปริมาณมากได้ ทำให้สภาพแวดล้อมในชุมชนเริ่มเกิดปัญหาทางมลพิษทางสายตา และมลพิษทางน้ำซึ่งส่งผลกระทบต่อตรงกับสิ่งแวดล้อม และการท่องเที่ยวซึ่งเป็นสินค้าและบริการหลักของชุมชน (องค์การบริหารส่วนตำบลบางชัน, 2559)

จากปัญหาที่กล่าวมาข้างต้น คณะผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาสภาพ และปัญหาการบริหารจัดการขยะชุมชนบ้านบางชัน ต.บางชัน อ.ขลุง จ.จันทบุรี เพื่อนำไปเป็นแนวทางในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว และสร้างรูปแบบการบริหารจัดการขยะเพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ในชุมชน และส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารจัดการขยะชุมชนบ้านบางชัน ต.บางชัน อ.ขลุง จ.จันทบุรี
2. เพื่อศึกษาแนวทางในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว และการบริหารจัดการขยะชุมชนบ้านบางชัน ต.บางชัน อ.ขลุง จ.จันทบุรี
3. เพื่อกำหนดแนวทางการบริหารจัดการขยะ สำหรับนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในชุมชน

ประโยชน์ของการวิจัย

1. สภาพและปัญหาการบริหารจัดการขยะชุมชนบ้านบางชัน ต.บางชัน อ.ขลุง จ.จันทบุรี ทั้งทางตรง และทางอ้อม
2. แนวทางในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว และการบริหารจัดการขยะชุมชนบ้านบางชัน ต.บางชัน อ.ขลุง จ.จันทบุรี
3. ปัญหาทางด้านสิ่งแวดล้อมในเรื่องของขยะลดน้อยลง ชุมชน และผู้ประกอบการโฮมสเตย์ มีความรู้ความเข้าใจในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวของตนเองมากยิ่งขึ้น

ขอบเขตของการวิจัย

1. ศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารจัดการขยะชุมชนบ้านบางชัน ต.บางชัน อ.ขลุง จ.จันทบุรี ทั้งทางตรงและทางอ้อม
2. ศึกษาแนวทางในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวและการบริหารจัดการขยะชุมชนบ้านบางชัน ต.บางชัน อ.ขลุง จ.จันทบุรี

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. การบริหารจัดการขยะในชุมชน หมายถึง ระบบการบริหารจัดการขยะในชุมชนบ้านบางชัน ต.บางชัน อ.ขลุง จ.จันทบุรี
2. การส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชนเชิงนิเวศ หมายถึง การท่องเที่ยวโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการศึกษา ชื่นชม และเพลิดเพลินไปกับทัศนียภาพธรรมชาติ สภาพสังคม วัฒนธรรม และวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่นชุมชนบ้านบางชัน บนพื้นฐานความรู้และความรับผิดชอบต่อระบบนิเวศ
3. ชุมชนบ้านบางชัน หมายถึง ชุมชนที่ตั้งอยู่ในบริเวณปากน้ำเวฬุ ต.บางชัน อ.ขลุง จ.จันทบุรี เป็นหมู่บ้านที่มีประวัติยาวนานกว่า 140 ปี สมัยก่อนชาวจีนจะเดินทางมาค้าขายที่กรุงเทพมหานครโดยการล่องเรือสำเภามาทะเลอ่าวไทย ถ้าช่วงไหนมีลมจัด หรือพายุ ชาวจีนจะล่องเรือเข้ามาหลบลมที่ปากอ่าว แล้วได้ลงหลักสร้างบ้าน และประกอบอาชีพชาวประมงในบริเวณ

แนวป่าชายเลน เพราะเป็นบริเวณที่อุดมสมบูรณ์มีสัตว์น้ำนานาชนิด จึงทำให้เกิดหมู่บ้านไร่แผ่นดิน
ขึ้นมา และมีพื้นที่ป่าไม้ชายเลนกว่าหมื่นไร่

4. รูปแบบการบริหารจัดการขยะในชุมชน หมายถึง แนวทางการบริหารจัดการขยะเพื่อนำไปใช้
ให้เกิดประโยชน์ในชุมชนบ้านบางชัน ต.บางชัน อ.ชลุง จ.จันทบุรี

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี